



# interkerkelijk dovenpastoraat



**Het IDP:  
Twee werelden,  
verschillende gaven,  
één kerk**



## INLEIDING

Dit is een brochure van het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP). We leggen uit hoe we samen kerk kunnen zijn - dove en horende mensen samen. De kerk is er voor iedereen, en we geloven dat we elkaar nodig hebben om het evangelie te delen en te beleven.

In vier hoofdstukken nemen we u mee in de wereld van het dovenpastoraat:

- **Hoofdstuk 1** vertelt wie wij zijn als Interkerkelijk Dovenpastoraat. U leest over onze geschiedenis, onze visie en hoe we zijn georganiseerd.
- **Hoofdstuk 2** laat zien wat doofheid betekent in het dagelijks leven. We leggen uit welke uitdagingen dove mensen tegenkomen en hoe ze communiceren.
- **Hoofdstuk 3** beschrijft de bijzondere waarde van de christelijke dovencultuur. U ontdekt hoe dove christenen hun geloof beleven en wat we daarvan kunnen leren.
- **Hoofdstuk 4** gaat over hoe we samen kerk kunnen zijn. We delen praktische ideeën om dove en horende mensen echt met elkaar te verbinden in de gemeente.

We hopen dat deze brochure u zal helpen om de wereld van dove christenen beter te begrijpen en dat het inspireert om samen te bouwen aan een kerk waar iedereen zich thuis voelt.

2026, team dovenpastores

## HOOFDSTUK 1: WIE ZIJN WIJ ALS INTERKERKELIJK DOVENPASTORAAT?

### GESCHIEDENIS

Vroeger wisten veel kerken niet goed hoe ze met dove mensen moesten omgaan. Er waren geen tolken en communicatie was moeilijk. Sommige kerkleiders dachten zelfs dat alleen horende mensen konden geloven. Dove mensen kregen geen Bijbels onderwijs en konden niet deelnemen aan belangrijke kerkelijke activiteiten.

In 1790 veranderde dit toen ds. H.D. Guyot het eerste doveninstituut in Groningen oprichtte. Hij gaf godsdiensten en leerlingen konden belijdenis van hun geloof doen. Andere steden volgden dit voorbeeld. In 1940 werden verschillende afdelingen samengevoegd tot de Nederlandse Christelijke Bond van Doven (NCBD). Kerken begonnen de NCBD te steunen. Ze beseften dat het organiseren van kerkdiensten voor dove mensen eigenlijk hun taak was. Na overleg tussen de NCBD en de kerken werd het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP) opgericht. Het IDP vormde regionale Interkerkelijke Commissies (IC) die samen met plaatselijke kerken kerkdiensten voor dove mensen organiseerden.



Tegenwoordig doen verschillende kerken mee met het IDP, namelijk de Protestantse Kerk in Nederland, de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlandse Gereformeerde Kerken.

### VISIE EN DOELEN

Het IDP wil dat dove mensen volwaardig kunnen meedoen in de kerk. We zien de kerk als het lichaam van Christus, waarin iedereen een belangrijke plek heeft. Dove en horende gelovigen hebben elkaar nodig om samen kerk te zijn.

Vroeger namen horende mensen vaak beslissingen voor dove mensen. Gelukkig hebben dove mensen nu steeds meer hun eigen plek, erkenning en waardering gekregen. In het IDP werken dove en horende mensen samen met respect voor elkaar.

Dove mensen zijn erg visueel ingesteld. Het IDP helpt kerken om daar rekening mee te houden. Voor veel dove mensen is gebarentaal hun moedertaal. Het IDP vindt het belangrijk dat mensen het evangelie in hun eigen taal kunnen ontvangen. Daarom stimuleren we het gebruik van gebarentaal in de kerken.

We richten ons op dove en slechthorende mensen van alle leeftijden. We ontwikkelen nieuwe projecten en gebruiken sociale media om jonge dove mensen te bereiken. Ook zoeken we manieren om verschillende leeftijdsgroepen met elkaar te verbinden.

Het IDP kijkt niet alleen naar binnen, maar wil ook mensen die Jezus nog niet kennen bereiken met het goede nieuws van de Bijbel.



## HET GELOOF IS NIET ALLEEN VOOR HORENDEN.

Paulus schrijft in Romeinen 10,17: *“Je kunt pas geloven als je het goede nieuws over Christus gehoord hebt. Maar niet iedereen die het gehoord heeft, wil het geloven.”* (Bijbel in Gewone Taal).

Dat kan verwarrend zijn, want het lijkt alsof geloof alleen mogelijk is voor mensen die kunnen horen. Maar dat is niet wat Paulus bedoelt. Het gaat hem niet om of je kunt horen, maar of je wilt luisteren – met je hart. Echt luisteren is een houding die voor iedereen mogelijk is, horend of doof. Geloof vraagt om ontvankelijkheid, niet om een goed gehoor.



## SOCIALE MEDIA

Het IDP gebruikt sociale media om contact te houden met dove mensen. We hebben een eigen website ([www.doofenkerk.nl](http://www.doofenkerk.nl)), een Facebook-pagina en een speciale IDP-app voor dove mensen en mensen die bij het IDP betrokken zijn.



## ORGANISATIE EN ACTIVITEITEN

Het IDP heeft een bestuur met leden uit de deelnemende kerken. Er zijn zes taakgroepen die elk een specifieke taak hebben om het dovenpastoraat te ondersteunen.

Het IDP heeft 14 regionale Interkerkelijke Commissies die kerkelijke activiteiten organiseren op een manier die toegankelijk is voor dove mensen. Voor het IDP werken vier dovenpastores.

Belangrijke activiteiten zijn:

- Persoonlijk pastoraat
- Kerkdiensten
- Bijbelgespreksgroepen
- Onderlinge ontmoeting
- Contact met mensen buiten de kerk

## HOOFDSTUK 2: WAT DOOFHEID MET JE DOET

Doof zijn heeft grote gevolgen voor het dagelijks leven. Stel je voor dat je vandaag plotseling doof wordt. Je kunt niet meer telefoneren met familie, de huisarts of de politie. Verjaardagen en feestjes worden moeilijk. Veel horende mensen vinden het eng om met een dove persoon te communiceren.

In het verkeer hoor je geen brommers of auto's achter je aankomen, wat gevaarlijk kan zijn. Boodschappen doen wordt lastig als je iets niet kunt vinden en hulp moet vragen. Werken kan ook een uitdaging zijn - meer dan 50% van de dove mensen die kunnen werken, heeft geen baan. Voor mensen die op latere leeftijd doof worden, is het missen van muziek vaak erg moeilijk.

## TECHNISCHE HULPMIDDELEN

Er zijn tegenwoordig veel technische hulpmiddelen voor dove en slechthorende mensen. Geavanceerde gehoorapparaten kunnen helpen, maar lossen niet alle problemen op. Zelfs met de beste apparaten blijft het moeilijk om in een groep te functioneren. Er zijn ook cochleaire implantaten (CI's). Deze zorgen ervoor dat de hersenen van de meeste dove mensen toch geluid ontvangen. Maar het blijft een blikerig geluid en je hoort er nooit 100% mee. Als je de CI afdoet of als de batterij leeg is, hoor je niets.

Veel dove kinderen krijgen tegenwoordig een CI, soms zelfs twee. Maar ze worden daarmee niet horend. Het blijft belangrijk om er extra op te letten dat deze kinderen en jongeren alles goed meekrijgen, bijvoorbeeld op de catechisatie of club.

## VISUEEL COMMUNICEREN

Dove mensen denken en communiceren vaak visueel. Ze zeggen soms: “Wij kunnen wel horen, maar we horen met onze ogen!” Bij vroeg-dove kinde-

ren schakelen de hersenen het visuele deel in als ze niets horen. Visueel denken betekent denken in beelden.

Dove mensen hebben eerst een beeld nodig voordat ze de rest van de informatie kunnen verwerken. Bij horende mensen werkt dat meestal andersom. Daarom is het voor dove mensen belangrijk om bijvoorbeeld bij een preek afbeeldingen te zien. Want een preek die is opgebouwd uit een serie beelden neemt de kijker stap voor stap mee.



*“In het IDP voel ik me geroepen om het Woord van God voor dove en slechthorende mensen dichterbij te brengen.” Jannita Kok, voorzitter IDP*



### LEZEN EN TAAL

Dove mensen kunnen wel lezen, maar omdat ze visueel denken, is Nederlands voor velen hun tweede taal. Oudere doven zijn vaak opgegroeid zonder gebarentaal. Tot 1980 was gebarentaal zelfs verboden op dovenscholen. Daardoor hebben veel oudere dove mensen niet hetzelfde taalniveau als hun horende leeftijdsgenoten.

Het lezen van de krant, de Bijbel of ondertiteling kan daarom erg vermoeiend zijn. Daarom is de aanwezigheid van een tolk Nederlandse gebaren in bijvoorbeeld de kerkdienst voor hen onmisbaar.

### DOOF WORDEN OP LATERE LEEFTIJD

Voor mensen die op oudere leeftijd doof worden, is het een zeer ingrijpende ervaring.

Het is een rouwproces. Juist praten over deze ervaring is belangrijk, maar dat is nu juist zo moeilijk geworden. Het is daarom van groot belang dat er in het pastoraat aandacht is voor deze gemeenteleden. Neem de tijd om hen te bezoeken en met hen te communiceren. Dat vraagt geduld, maar ze hebben het hard nodig.

Bespreek samen wat zij nodig hebben om in de kerk te kunnen blijven meedoen. De filosoof Immanuel Kant zei ooit: "Blindheid scheidt ons van de dingen, doofheid scheidt ons van de mensen." Het is belangrijk om te beseffen wat doofheid doet in het contact tussen mensen. Juist in de kerk zijn we geroepen om oog te hebben voor elkaar.



## HOOFDSTUK 3: RIJKDOM VAN DE CHRISTELIJKE DOVENCULTUUR

Voor veel dove mensen is doof-zijn een belangrijk deel van hun identiteit. Ze zien het niet alleen als een medische toestand, maar ook als een culturele identiteit. Voor dove christenen is hun dove identiteit vaak ook een belangrijke kracht voor hun identiteit als christen.

### ER ZIJN TWEE MANIEREN OM NAAR DOOF-ZIJN TE KIJKEN:

1. **Medische visie:** Deze ziet doof-zijn als een gehoorprobleem dat moet worden opgelost. Het doel is om dove mensen te laten integreren in de horende maatschappij, bijvoorbeeld door gehoorapparaten, CI's of spraakles.
2. **Culturele visie:** Deze ziet doof-zijn als een identiteit en een kracht. Het gaat niet om een 'kapot' oor, maar om de hele persoon. Doof-zijn wordt gezien als een unieke manier van leven en communiceren.

In de kerken is er wel aandacht voor dove en slechthorende mensen, maar vaak weten gemeenten niet goed hoe ze met hen om moeten gaan. Vaak wordt er alleen gekeken naar de beperkingen van dove gemeenteleden, en niet naar wat ze kunnen bijdragen aan de gemeente.

### VISUELE DENKWIJZE

Dove mensen denken vaak heel concreet en in beelden. Hun manier van denken is niet in woorden, maar in bewegende beelden. Daardoor voelen ze zich soms niet thuis in de kerk, waar het vaak gaat om het spreken en horen van woorden.

Christelijke doven hebben vaak een concrete geloofsbeleving. Woorden als genade, verlossing, zonde en redding hebben voor hen een concrete en visuele betekenis. God is voor hen geen

abstract begrip, maar een concrete Persoon die aanwezig is in het leven.

### EMOTIES IN HET GELOOF

In de christelijke dovensamenleving zijn emoties erg belangrijk in de geloofscommunicatie. In gebarentaal zijn emoties niet zomaar willekeurige gevoelens, maar een essentieel onderdeel van de taal. In gesproken taal laat je emoties zien door middel van intonatie. In gebarentaal doe je dat vooral door mimiek.

Bij het gebruik van gebarentaal in de kerk, bijvoorbeeld bij het voorlezen van psalmen, zijn emoties zoals blijdschap, verdriet en verlangen onmisbaar. Voor de dovensamenleving is het voorlezen zonder emotie eigenlijk ondenkbaar.



*"Het IDP is een lichtpunt voor elke dove christen."*

*- Bart-Jaap Ouweland*

## GELOVEN ALS AANBIJDING VAN GOD

In de christelijke dovensamenleving wordt geloofscommunicatie gezien als een vorm van aanbidding. Gebarentaal, lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen worden gebruikt om te communiceren met en over God. Dit gebeurt niet alleen in de kerkdienst, maar in het dagelijks leven. Als het gaat om aanbidding kunnen dove christenen een voorbeeld zijn voor anderen. Ze laten zien hoe je met je hele wezen - lichaam en ziel - God kunt dienen en eren.

### WEDERZIJDSE RELATIE IN DE KERK

Het is belangrijk dat dove en horende leden van de kerk voortdurend met elkaar in gesprek blijven. Zo kunnen ze elkaar beter begrijpen en van elkaar leren. Hiervoor kunnen allerlei communicatiemiddelen worden gebruikt.

Uiteindelijk is het de Heilige Geest die ons met God en met elkaar verbindt. Daarom is het belangrijk om te blijven bidden om Zijn leiding en kracht in het samen kerk-zijn.



## HOOFDSTUK 4: SAMEN KERK ZIJN

**De kerk is een unieke plek waar verschillende mensen samenkomen, niet alleen voor gezelligheid, maar om samen God te zoeken en elkaar te ontmoeten.**

Voor dove mensen is de kerk ook een belangrijke plek om God en Zijn liefde te ervaren. In de kerk staat de boodschap van genade, vergeving, inkeer en naastenliefde centraal. Je beperking doet er voor God niet toe. Dove mensen kunnen in de kerk, net als anderen, terecht met hun vragen, vreugde en verdriet. De kerk biedt de mogelijkheid om steeds opnieuw te beginnen met God en de mensen om je heen, of je nu doof bent of horend.

Hoe kunnen we dit samen kerk-zijn in de praktijk vormgeven? **Hier volgen drie ideeën die kunnen helpen:**



*“Elk gebaar, elke uitdrukking in de dovensamenleving helpt me om dieper in de betekenis van de preek te duiken en alles volledig tot me door te laten dringen.”*

*– Evelina van Beekum - van Wagenveld*

### 1. VEILIGE RUIMTE

De kerk moet een veilige plek zijn voor dove gemeenteleden. Dit betekent:

- Het communicatietempo is zodanig dat dove mensen de dienst volledig kunnen volgen, zonder het gevoel te hebben achter te lopen.
- Er is extra tijd om informatie te verwerken, bijvoorbeeld als er een gebarentolk nodig is om gesproken woorden om te zetten.
- De mening van dove mensen wordt gewaardeerd en hun taal is welkom.
- Dove mensen hebben toegang tot dezelfde informatie als andere gemeenteleden, bijvoorbeeld door kerknieuws en informatie op de website in begrijpelijk Nederlands aan te bieden of te voorzien van een filmpje in gebarentaal.





## STEUN HET INTERKERKELIJK DOVENPASTORAAT

Het werk van het IDP kan niet zonder uw en jouw gebed. Samen werken wij in de wijngaard van de Heer. Dus wilt u bijdragen, begin dan met het vouwen van de handen en geef het IDP een terugkerende plaats in de gebeden.

Een andere manier van steun, is het toezeggen of overmaken van een gift. Dit kan via het Landelijk bankrekeningnummer: NL27 INGB 0674 5493 68 ten name van: Interkerkelijk Dovenpastoraat.

Het IDP heeft niet een zelfstandige ANBI-status. Voor de belasting maken we onderdeel uit van de ANBI-vrijstelling van de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland (RSIN: 813612809). Of gebruik de QR-code:



## INFORMATIE DOVENWERELD EN DOVENCULTUUR

### 1. Documentaires en films

- De Hokjesman, 'De Doven' Een eerste kennismaking met de dovenwereld.
- Uitzending van 'Petrus in het land' over het Interkerkelijk Dovenpastoraat
- Uitzending 'Bid, bedank, bewonder' over doven in de kerk. Een inkijkje in het leven van doven in de kerk.
- 'Doof kind': een film over een gezin met een doof en een horende kind.

### 2. Boeken

- Peter van Veen, Verhaal halen bij doven. Een geschiedenis. Uitgeverij Van Tricht Deventer 2012, ISBN 9789077822555
- Bea Bouwmeester en Linde Terpstra, Hier zijn wij. Dovengemeenschap in Nederland. Uitgeverij Bouwmeester & Terpstra 2022, ISBN 978909035216
- Henk Betten, Van taboe naar erkenning. Een leven vol gebaren. Uitgeverij Elikser Leeuwarden 2023, ISBN 9789463655606

### 3. Muziek

Liederen van Nederland Zingt, vertaald in Nederlandse Gebarentaal.

### 4. Bijbel

Bijbel in Nederlandse Gebarentaal.

## 2. TALIGE RUIMTE

De Nederlandse Gebarentaal is sinds 1 juli 2021 officieel erkend als taal in Nederland. Het gebruik van gebarentaal in de kerk kan de diensten verrijken zonder afbreuk te doen aan het talige element dat typerend is voor protestantse kerken.

Gebarentaal heeft een sterke verhalende kracht. Het kan verhalen dicht bij mensen brengen, vergelijkbaar met Bibliodrama - een vorm van Bijbelomgang waarbij je met je hele lichaam betrokken bent. In gebarentaal zie je veel visuele elementen: emotie, plaatsing, beweging en relaties tussen personen in het verhaal.

Door ruimte te geven aan gebarentaal, ontstaat er een kerk waar de taal van de viering aansluit bij de taal van het hart van dove gemeenteleden.



## 3. CREATIEVE RUIMTE

Het ervaren van de verhalende kracht van gebarentaal kan inspireren om deze kracht meer onderdeel te maken van het kerk-zijn. Dit kan op verschillende manieren:

- Gebruik van visuele ondersteuning die aansluit bij de gebarentaal, zoals schilderijen of kunstimpresies.
- Inbrengen van beeldmateriaal om meer zintuigen te betrekken bij het ervaren van God, kerk en elkaar.
- Creatieve vormen van gebed en aanbedding, zoals:
  - Een gebed waarbij het hele lichaam meedoet
  - Een collage maken van foto's uit tijdschriften om na te denken over een psalm
  - Een steenhoop maken met alle kerkdienstdeelnemers
  - Samen een bekend lied inoefenen met ondersteunende gebaren of een ander ritueel zoals een kaars aansteken

Door deze creatieve ruimte ontstaat er wederzijds vertrouwen en een gevoel van gemeenschap.

Door deze drie elementen - veilige ruimte, talige ruimte en creatieve ruimte - kan de kerk een plek worden waar dove en horende mensen echt samen kerk kunnen zijn. Het vraagt om openheid, begrip en de bereidheid om van elkaar te leren.

Zo kan de kerk een afspiegeling zijn van Gods liefde voor alle mensen, ongeacht hun gehoor.

## CONTACT

Aan het IDP zijn een viertal dovenpastores verbonden. Mocht u inhoudelijke vragen hebben, benader dan een van hen.

Iedere dovenpastor heeft zijn eigen werkgebied. Voorgaan doen de dovenpastors in diensten door het hele land.

Op de website [doofenkerk.nl](http://doofenkerk.nl) is onder Organisatie -> Dovenpastores te zien welke dovenpastor actief is in welke regio. Of gebruik de QR-code:



**Het IDP:  
Twee werelden,  
verschillende gaven,  
één kerk**



### MEER WETEN?

Neem contact met ons op:

Secretariaat [secretariaat@doofenkerk.nl](mailto:secretariaat@doofenkerk.nl)  
Penningmeester [penningmeester@doofenkerk.nl](mailto:penningmeester@doofenkerk.nl)